
FOLKETINGET

Europaudvalget og Retsudvalget

EU-konsulenten

EU-note

Til: Udvalgenes medlemmer
Dato: 16. november 2015

Hvad er op og ned på den europæiske efterforskningskendelse?

Den europæiske efterforskningskendelse handler om at indsamle beviser på tværs af grænserne. Men hvad betyder det for danskernes retssikkerhed, og vil der ske en øget brug af civile agenter, flere ransagninger af danske hjem mv. Direktivet vil komme til at gælde i Danmark, hvis danskerne stemmer ja, den 3. december, men dets forgænger bevissikringskendelsen vil fortsat gælde i Danmark, hvis danskernes stemmer nej. Så hvad er egentlig nyt og hvad er op og ned?

Den europæiske efterforskningskendelse blev vedtaget i april 2014. Medlemsstaternes frist for implementering er 22. maj 2017. Efterforskningskendelsen indfører et samlet system til indsamling og fremskaffelse af bevismateriale i straffesager på tværs af grænserne til Europa.

Efterforskningskendelsen er blandt de retsakter, som ja-partierne ønsker at tilvælge, hvis det bliver et ja til tilvalgsordningen den 3. december 2015.

Efterforskningskendelsen afløser to retsakter: rammeafgørelse om den europæiske bevissikringskendelse og nogle bestemmelser i rammeafgørelse om indefrysning af formuegoder, nemlig bestemmelser om indefrysning af bevismateriale.¹

¹ Rammeafgørelse 2008/978/RIA og rammeafgørelse 2003/577/RIA

Danmark er omfattet af disse gamle retsakter, da de er mellemstatslige. Danmark vil fortsat være omfattet af disse, hvis det bliver et nej ved afstemningen den 3. december. Når den europæiske efterforskningskendelse træder i kraft, ophæver den de gamle bestemmelser for de andre lande, men ikke for Danmark og Irland, som fortsat vil være omfattet af de gamle retsakter.² Derfor er det relevant at se på, hvordan det gamle og det nye retsgrundlag adskiller sig. Særlig på de områder, der har været omtalt i debatten.

Direktivet kort fortalt

En efterforskningskendelse kan udstedes af myndighederne i et land med henblik på at få myndighederne i et andet land til at hjælpe med at fremskaffe beviser i en straffesag. Som udgangspunkt er myndighederne forpligtet til at foretage efterforskningskridt, når de modtager en efterforskningskendelse.

Direktivet skelner mellem på den ene side efterforskningskridt, som altid skal imødekommes: f.eks. afhøring af vidner og udlevering af beviser, som myndighederne allerede er i besiddelse af. Og på den anden side andre mere indgribende foranstaltninger, som kan afvises. Der er en udtømmende liste med gyldige afslagsgrunde, f.eks. hvis det vil skade nationale sikkerhedsinteresser eller strider mod grundlæggende rettigheder.³

Efterforskningskridt må ikke være i strid med reglerne i det land, hvor efterforskningskridtet skal gennemføres.

Hvordan med efterforskning i sager, hvor gerningen ikke er strafbar efter dansk lovgivning?

Både den gamle bevissikringskendelse (og reglerne om indefrysning) og den nye efterforskningskendelse indeholder en såkaldt positivliste med 32 forbrydelser, hvor der ikke er krav om dobbelt strafbarhed for en efterforskningskendelse. Forbrydelsen skal i disse tilfælde kunne straffes med en strafframme på min. tre år i det land, der anmoder.

Forbrydelserne på positivlisten er f.eks. terrorisme, drab, racisme og fremmedhad, voldtægt mv. Disse er alle strafbare i dansk ret. Imidlertid kan landene have meget forskellige definitioner af f.eks. voldtægt eller racisme og fremmedhad (hvilket har været rejst i forbindelse med f.eks. holocaustbenægtelse).

² Se EU-note – E 5 (2014-15, 2. samling)

³ Direktiv 2014/41/EU art. 11

For øvrige forbrydelser gælder, at de skal være strafbare både i det land, der anmoder om hjælp, og i det land, der skal udføre efterforskningskridtet.

De to positivlister er identiske. Der er altså ingen forskel på, om Danmark er omfattet af bevissikringskendelsen eller efterforskningskendelsen.

Kan danske myndigheder blive pålagt at ransage danske hjem uden dommerkendelse?

Ransagninger er blandt de efterforskningskridt, myndigheder kan anmode andre europæiske myndigheder om. Det gælder både efter bevissikringskendelsen og efterforskningskendelsen.

Danske myndigheder er kun forpligtet til at efterkomme en anmodning om ransagning, hvis det ville være muligt i en tilsvarende dansk sag. Det gælder både i de gamle og i de nye regler.

En dansk dommer vil skulle se anmodningen, hvis det efterforskningskridt, der anmodes om, i dansk ret forudsætter, at det skal forbi en dommer. I de tilfælde, hvor en ransagning kræver en dommerkendelse i en dansk sag efter retsplejeloven,⁴ vil en anmodning også skulle forbi en dommer i en anmodning via den europæiske efterforskningskendelse.

Den danske dommer vil modtage efterforskningskendelsen fra de udenlandske myndigheder, hvori indgår information om begrundelse for anmodningen, forbrydelsen mv.

Den danske dommer vil skulle vurdere, om anmodningen fra et andet EU-lands myndigheder er gyldig (f.eks. om den er udstedt af en godkendt myndighed), og om strafammen for forbrydelsen retfærdiggør det pågældende efterforskningskridt. Men den danske dommer skal ikke vurdere bevismaterialet og mistankegrundlag. Det skyldes, at efterforskningskendelsen bygger på gensidig anerkendelse. Det er myndighederne i det land, der anmoder om et efterforskningskridt, der er ansvarlig for at sikre, at efterforskningskridtet er nødvendigt og står i et rimeligt forhold til sagens karakter, samt at samme efterforskningskridt kunne være udført i en lignende national sag.⁵

⁴ Retsplejeloven § 793-§795 omhandler ransagninger.

⁵ Direktiv 2014/41/EU art. 6, stk. 1 og 2.

Hvis myndighederne i Danmark så har grund til at tro, at disse betingelser ikke er opfyldt, kan de spørge myndighederne i det andet EU-land. Herefter kan det andet land vælge at trække anmodningen tilbage.⁶ Direktivet giver ikke anvisning på, hvad der sker, hvis der fortsat er uenighed mellem myndighederne om nødvendigheden og proportionaliteten i anmodningen.

De danske myndigheder kan godt vælge at foretage alternative efterforsknings-skridt end dem, der anmodes om, hvis det vurderes at beviserne kan skaffes på en anden måde.⁷

Hvad er det nye med diskrete undersøgelser?

Efter den nye efterforskningskendelses artikel 29, kan man anmode om brug af *diskrete undersøgelser*. Det er undersøgelser, der foretages af embedsmænd, der arbejder under dække eller falsk identitet.

Myndigheder i det land, hvor den diskrete undersøgelse skal foregå, kan afvise, hvis a) den diskrete undersøgelse ikke ville være tilladt i en tilsvarende national sag, eller b) det ikke var muligt at nå til enighed om en ordning for en diskret undersøgelse.

Efter dansk lovgivning er det muligt, at bruge civile agenter/politiagenter. Men der er ikke tradition for at gøre det i ret vidt omfang. Retsplejelovens §§ 754 – 754 indeholder regler om politiets anvendelse af agenter. Det følger bl.a. af reglerne, at politiet ikke må provokere nogen til at begå en lovovertrædelse.⁸

Da direktivet giver andre lande mulighed for at anmode Danmark om at gennemføre diskrete undersøgelser, kan der iværksætte flere undersøgelser end tilfældet er i dag. Det skal dog altid være i overensstemmelse med dansk ret og godkendes af danske myndigheder.

Hvilke ændringer er der i forhold til efterforskningskridt?

Ifølge direktivets artikel 10, som omhandler efterforskningsforanstaltninger, der altid skal være til rådighed, er der nogle nyskabelser, som får betydning i forhold til gældende dansk ret.

⁶ Direktiv 2014/41/EU art. 6, stk.3

⁷ Direktiv 2014/41/EU art.10, stk. 3

⁸ Se: <https://www.pet.dk/Indhentningsafdelingen/Kilder%20og%20meddelere.aspx>

- Krav om identificering af personer, der har abonnement på et bestemt telefonnummer eller en bestemt IP-adresse.

Dette vil ifølge Justitsministeriet betyde, at det i forbindelse med gennemførelsen af direktivet i dansk ret vil være nødvendigt at indføre en bestemmelse om, at identifikation af personer, der har abonnement på et bestemt telefonnummer eller en bestemt IP-adresse altid vil være mulig, når det er nødvendigt for at fuldbyrde en europæisk efterforskningskendelse. Da det i dansk ret anses for et tvangsindgreb, vil det kræve en ændring af dansk lovgivning og kan føre til øget mulighed for at identificere personer, der har abonnement på et bestemt telefonnummer eller en bestemt IP-adresse, end det er tilfældet ifølge eksisterende dansk lovgivning.

- Afhøring af vidner og sagkyndige i straffesager via telefonkonference.

Et tilvalg af direktivet vil betyde, at der ikke ved fuldbyrdelse af europæiske efterforskningskendelser kan stilles krav om, at vidnet eller den sagkyndige giver samtykke til, at afhøringen foregår telefonisk, og at videoafhøring af mistænkte og tiltalte efter anmodning fra en medlemsstat skal kunne foregå her i landet inden for retsplejelovens rammer.

- Direktivet giver nye mulighed for at anmode om aflytning af telekommunikation.⁹

Men der er samtidig mulighed for at afvise anmodningen, hvis aflytningen ikke ville være tilladt i lignende national sag.

Justitsministeriet vurderer umiddelbart, at de nye bestemmelser om aflytning af telekommunikation vil forenkle reglerne på området, og at et tilvalg af direktivet ikke vil forpligte Danmark i videre omfang, end det ville være tilladt efter lovens bestemmelser om indgreb i meddelelshemmelighed. Bestemmelserne om aflytning i direktivet vil dog, ifølge Justitsministeriet, betyde, at de skal gennemføres i dansk ret.¹⁰

Venlig hilsen
Lotte Rickers Olesen (3330)
Christine Sidenius (3356)

⁹ Direktiv 2014/41/EU art. 30-31

¹⁰ Justitsministeriet note om efterforskningskendelse.